

De Gouden Gids voor Maatschappelijke Beweging

Patrick Develtere (hoofdredacteur)

HET BEWEEGT WEERAL

Het middenveld komt op eigen kracht uit een depressie.

Bijna deden het post-modernisme en het neo-liberalisme het definitief de das om. De post-modernisten lieten ons geloven dat er geen richting meer te geven was aan de maatschappij. Die stormde vooruit (of achteruit) op het razende ritme en volgens de grillige wil van de economische motor. Geen mens die er iets aan kon doen. Gedaan met het maatschappelijke geknutsel, met het uitvinden van een betere wereld. Gedaan met het naar voren schuiven en verdedigen van normen en waarden. Zogezegd kon de ultieme droom van elk individu bewaarheid worden. Elk kon zijn eigen normen en waarden kiezen, *à la carte*. Het neo-liberale gedachtegoed voegde er graag aan toe dat al deze *ikjes* samen uitsluitend materiële betrachtingen hadden. De markt, de 'vrije' wel te verstaan, was de beste waarborg dat ze ook zouden ingelost worden. De staat moest zijn plaats kennen (in de hoek!) en het middenveld de zijne (pluto!). Geen ruimte meer dus voor een civiele maatschappij. Die was een erfenis, een relik, een dinosaurus uit een voorbije fase van de mensheid, een voetnoot in de nieuwe geschiedenisboekjes.

Maar het kan verkeren. Anno 2004 kunnen we vaststellen dat het middenveld opnieuw present is. Het krijgt lof toegezwaaid en steun toebedeeld. Het vrijwilligerswerk en de blikverruimende sociale contacten die middenveldorganisaties bieden, worden opnieuw

geprezen als een welgekomen injectie in een anders verzurende maatschappij. Zoals de Leuvense socioloog Jaak Billiet het in dit nummer aantoonde, wordt dit niet gezien als een *come back* van de verzuiling-oude-stijl, maar als een waardevolle bijdrage van noodzakelijk sociaal kapitaal. Velen zien het zelfs als een probaat antiviraal middel tegen de groeihormonen van uitsluiting en daaruit voortvloeiende verrechtsing en 'verblokking'. Lees er het artikel van de Gentse politoloog Carl Devos, ook in dit nummer, maar eens op na.

HET BEWEEGT WEERAL, MAAR ANDERS

Het middenveld mocht dan al een tijdje naar het asiel verwezen zijn, het bleek niet van de kaart geveegd. In een van de vorige nummers van dit maandblad rekende Sybille Mertens van de Universiteit van Luik ons voor dat in 2001 in België niet minder dan 16.000 instellingen zonder winstoogmerk actief waren. Samen stellen ze meer dan 333.000 mensen tewerk. En wat nog belangrijker is, ze beroepen zich op meer dan 1,1 miljoen vrijwilligers. Geen onaardige groep! Sybille Mertens voegt er trouwens nog aan toe dat deze gegevens alleen slaan op verenigingen die mensen tewerk stellen. Lezers van dit blad weten dat hierdoor het grootste deel van het vrijwilligerswerk niet in het vizier komt.

Ook de klassiekers van het middenveld vertonen nog meer vitaliteit dan velen zouden durven dromen of anderen zouden wensen. Noteerde Rudi Bassens niet in een vorig num-

mer dat voor de mutualistische verkiezingen in mei 2004 zowat 30% van de 1.164.000 leden van de christelijke ziekenfondsen hun stem uitbrachten voor een van de bijna tweeduizend kandidaten? Herman Fonck kon in juni trots melden dat het ACV meer dan 62.000 kandidaten registreerde voor de sociale verkiezingen ('Meer dan alle politieke partijen samen bij de gemeenteraadsverkiezingen').

Maar het middenveld is niet gewoon terug van weggeweest. Het is veranderd.

We hebben hier noch de plaats noch de pretentie om de gewijzigde gedaante van het middenveld in Vlaanderen op een drafje te schetsen, maar toch schotel ik graag een paar elementen voor.

De 'witte beweging' van, jawel, weer een paar jaar geleden heeft middenvelders doen inzien dat bewegingen altijd een stuk affectiegeladen zijn. Niet dat er uitsluitend nog plaats is voor zeer kortstondige emo-bewegingen. Nee, iedere beweging drijft op en vindt haar ritme deels door momenten van angst, woede, ongenoegen en afkeer, maar deels ook door een voldoende portie verbondenheid (in de angst of de afkeer), wederzijdse herkenning en erkenning, gemeenschappelijke identiteit. Vandaar de oproep van Herman Raus in dit nummer om met de grote sociale bewegingen 'een stap terug te zetten naar de stille woede' ten overstaan van de toenemende achterstelling. Het middenveld profileert zich, en zal zich allicht steeds meer profileren, als een bewogen beweging dan als een stroeve structuur.

Het middenveld is ook totaal anders samengesteld dan, pakweg, twintig jaar geleden. Niet alleen zijn de nieuwe sociale bewegingen - zoals de derdewereldbeweging of de milieu-beweging - gevestigde waarden geworden.

Tal van nieuwe en nieuwsoortige civiele initiatieven hebben het licht gezien. Voedselteams, initiatieven van gemeenschapseconomie, internet-protestgroepen, stichtingen... tien jaar geleden had men er nog amper van gehoord. Vooral de stichtingen lijken bij ons, in navolging van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika, een belangrijke plaats te verwerven in het middenveld.

Bewegingen en organisaties nemen ook in toenemende mate de vorm aan van netwerken. Niet de structuur, maar de relaties, de verbanden zijn de drijvende kracht. Een beweging is geen vast instituut of cocon meer, waar mensen hun hele leven in vertoeven en dat vorm geeft aan hun bestaan. Bewegingen zijn netwerken van mensen die zich achter een idee, een gedachtegoed, een eisenbundel of een initiatief scharen. Dat kan heel erg tijdelijk, maar ook voor een langere periode zijn. Het contact tussen betrokkenen kan intens of los zijn, reëel of virtueel. Sleutelfiguren zijn deskundige vrijwilligers en vrijwillige deskundigen die op een professionele manier een thema in de kijker plaatsen, een kader voor participatie aanbieden, menselijke en financiële middelen mobiliseren, en kunnen bewijzen dat deelname zin heeft en ook wel leuk kan zijn.

Een laatste belangrijke evolutie die ik wil aanstippen, heeft betrekking op de onderlinge verbanden tussen bewegingen en organisaties in het middenveld. Twee jaar lang hebben tientallen organisaties gewerkt aan de Staten-Generaal van het middenveld. Hoe gesleuteld werd aan een gezamenlijke agenda en identiteit, kon u al lezen in het oktobernummer van *De gids op maatschappelijk gebied*. Men heeft geleerd dat het middenveld zijn positie en rol slechts kan opnemen

als er samenspraak en samenwerking is. Ook het ACW-congres van 27 november staat onder andere in het teken van gezamenlijk optreden van zijn sociale organisaties, alsook van samenwerking met 'externe partners' in het middenveld. In dit nummer vertellen Welzijnszorg, Pax Christi, Arktos, Hefboom en Viboso alvast waarom en hoe ze met het ACW en zijn deelorganisaties willen samenwerken.

ZIEN, OORDELEN, HANDELEN

'Zien, oordelen, handelen' is nog steeds de magische bewegingsformule voor velen, actief in het ACW en het christelijke middenveld. Met de redactie hebben we ervoor geopteerd om u met woord (en daad) bij te staan om deze toverstok optimaal te gebruiken. Als er iets beweegt in het middenveld, in Vlaanderen maar ook ver daar buiten, dan zullen we het voor u gezien hebben. Krijgt de vrouwenbeweging de wind van voor of van achter? Gaat de vakbeweging meer en meer Europees? Strijken Amerikaanse ontwikkelingsorganisaties neer in Vlaanderen? Krijgt het sociaal toerisme in Wallonië meer kansen dan bij ons? Worden de armoedeorganisaties doodgezwegen door de media? Gaan middenvelders tekeer tegen weer eens een nieuw decreet...? Met *De gids op maatschappelijk gebied* willen we er als de kippen bij zijn om het u te melden. Onze reporters zijn deskundigen uit het middenveld, journalisten, onderzoekers, academici en andere middenveldwatchers.

Het u melden, zal ook altijd samengaan met enige commentaar en duiding. 'Oordelen zonder te veroordelen', is ons motto. De pennenstrijders van dit blad brengen feiten en analyses. Sommigen houden het vrij academisch, anderen gaan een meer polemische toer op. Maar een tegensprekelijk debat, daar houden we van. Lezers mogen overigens ook steeds hun ding kwijt. Liefst krachtig en bondig.

Bij 'zien' en 'oordelen' willen we het trouwens niet laten. Het 'handelen' moet ook aan bod komen. Zo is *De gids op maatschappelijk gebied* het blad waar u verneemt, en steeds zult vernemen, hoe organisaties nieuwe werkvormen hebben uitgedacht, wat *non-profit* managementtechnieken opleveren, welke resultaten nieuwe vormen van draagvlakverbreding en ledenbinding zijn (of niet zijn), welk juridisch statuut het meest geschikt is voor je initiatief, hoe en waarom een geplande massamanifestatie erg succesvol was of op een sisser uitliep, hoe nieuwe vrijwilligers wensen verwelkomd te worden...

Maandelijks volgt dit blad de actualiteit van het Vlaamse, Europese en internationale middenveld. Maandelijks stapelen zich de bladzijden analyses en commentaren op. Uw boekenkast dreigt uit haar voegen te barsten. We hebben daarom besloten om *De gids* ook een plaatsje te geven op het internet. Nummers ouder dan een jaar kun je daar raadplegen. Zo worden we nog meer een handige Gouden Gids voor Maatschappelijke Beweging.